

انستیتوی پژوهش‌های شهرسازی تهران

تجربه نوسازی:

سن میشل،^۱ یک محله زنده در قلب مونترال (کانادا)

مترجم: نعیمه رضایی^۲

شماره مقاله: ۰۰۳۰۸

مقدمه

بافت‌های مسأله‌دار شهری، صرف نظر از گونه و نحوه تشکیل آنها، از معضلات حاد شهرهای کنونی به‌شمار می‌روند. این بافت‌ها با مشکلات گوناگونی روبرو هستند که عدم توجه به آنها منجر به ناکارآمدی بافت می‌شود.

بافت‌های مسأله‌دار، بسته به نوع و میزان مسائل موجود، شرایط اجتماعی، اقتصادی، جغرافیایی و... دارای ویژگی‌های خاص و متفاوتی با یکدیگر هستند. وجود این تفاوت‌ها در بافت‌های شهری و نیز چند وجهی بودن مسائل و معضلات آنها، تدوین راه‌حل‌های متفاوت و متناسب با شرایط هر یک را ضروری می‌سازد. از این رو برای مداخله در

هر گونه بافت شهری مسأله‌دار، می‌بایست روش مداخله مناسب با آن را برگزید. این امر مستلزم حصول شناخت کافی از بافت‌ها و آگاهی کامل از شرایط کالبدی، اجتماعی و اقتصادی آنها و در نظر گرفتن محدودیت‌های اجرایی، ضرورت‌های برنامه‌ریزی و مدیریت شهری و... می‌باشد.

پروژه تجدید حیات اجتماعی محله سن میشل از سال ۲۰۰۴ به منظور ایجاد تحول در محله و واجد هویت کردن آن آغاز شد. هدف این پروژه، یکپارچه کردن بیشتر ساکنان به لحاظ اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی و نیز پیوستگی و انسجام محله با کل شهر مونترال بود. بنابراین چشم‌انداز پروژه بدین‌گونه تدوین شد:

«سن میشل، یک محله مطلوب برای زندگی و تبادلات فرهنگی و اجتماعی فعال و پایدار است که در پیشرفت شهر مونترال سهیم است»

^۱ - Saint- Michel
nrezaee76@yahoo.com

^۲ - کارشناس ارشد معماری

این چشم‌انداز بر اساس چهار اصل زیر تدوین شد:

- مشارکت شهروندان جهت کسب نتیجه مطلوب
- هماهنگی کامل با اقدامات انجام شده طی ده سال گذشته
- محوریت مبارزه با فقر و محرومیت اجتماعی در محله
- امکان مشارکت اشخاص و نهادهای خارج از محله با هدف یکپارچگی محله با شهر

شناخت وضع موجود

محله سن‌میشل، در مرکز شهر مونترال و در منطقه Villeray—Saint-Michel—Parc-Extension واقع شده و مهم‌ترین محله این منطقه است. این محله با مساحتی معادل ۹۷۰ هکتار، ۵۹۳۷۸ نفر را در خود جای داده است و از محلات بسیار متراکم شهر می‌باشد. (۶۱۱۵ نفر در کیلومتر مربع)

سن‌میشل، محله‌ای است که زندگی خانوادگی در آن رواج دارد. این امر را می‌توان از تعداد خانوارها و کودکان دریافت. بخش مهمی از ساکنان محله را مهاجران خارجی تشکیل می‌دهند. نکته حائز اهمیت در محله، نرخ بیکاری است که بسیار بالاتر از میانگین شهر می‌باشد.

برای شناخت وضع موجود از چهار روش استفاده شد:

- مطالعه وضعیت اجتماعی و اقتصادی محله
- پژوهش بر روی جمعیت ساکن در محله
- تشکیل گروه‌های بحث و جلسات گروهی
- تشکیل کارگاه‌هایی جهت تبادل نظر

در نتیجه این شناخت، ضعف‌های محله آشکار شدند:

- درآمد پایین ساکنان محله
- وضعیت نامناسب مسکن در بخش‌های شمالی و شرقی محله
- نبود امنیت در محله بویژه در شب
- عدم کارایی تجهیزات و خدمات
- سیمای نامناسب محله
- کیفیت نامناسب پیاده‌روها

در یکی از کارگاه‌های بحث و تبادل نظر، سه ضعف عمده که به شدت ساکنان را تحت فشار قرار داده بود، تعیین شد:

- درآمد پایین ساکنان محله
- وضعیت نامناسب مسکن در بخش‌های شمالی و شرقی محله
- نبود امنیت در محله، بویژه در شب

تدوین چشم‌انداز محله

به منظور رفع ضعف‌های موجود، مجمع محلی سن‌میشل این مسائل را بررسی کرد:

- محله مطلوب برای زندگی کدام است؟
- در طی ۱۰ سال گذشته محله را چگونه دیده است؟
- این محله چه جایگاهی در منطقه و شهر خواهد داشت؟

هدف این بود که سن میشل نه تنها «بهترین محله شهر»، بلکه «محله‌ای منحصر بفرد» با ویژگی‌های خاص خود باشد و به خوبی بتوان در آن زندگی کرد. در این چشم‌انداز که از مصاحبه و گفتگو با شهروندان و گروه‌ها حاصل آمد، محله مورد نظر دارای ویژگی‌های زیر بود: مرکزیت، دسترسی مناسب به تمام خدمات، آرامش، امنیت، محیط زیست مطلوب، همسایگان خوب و... . بنابراین چشم‌انداز توسعه بدین صورت تدوین شد:

- محله‌ای پاکیزه و مطلوب برای زندگی
- مکانی برای زندگی امن و آرام
- محله‌ای با خدمات متنوع با کیفیت و قابل دسترسی برای همه، بویژه در زمینه‌های ورزشی، تفریحی و خدمات تجاری
- امکان برخورداری از مسکن مناسب برای همه اقشار
- امکان اشتغال و کسب درآمد کافی برای همه
- مشارکت قوی ساکنان محله و نیز امکان مشارکت غیر محلی‌ها
- محدوده‌های فعال صنعتی
- قطب قوی توریستی و فرهنگی

بر اساس این چشم‌انداز، گروه‌های کاری تشکیل شدند و اهداف و پروژه‌ها را در زمینه‌های مختلفی تعریف کردند:

■ افزایش درآمد ساکنان

اهداف:

- تأکید بر آموزش‌های مورد نیاز شاغلان
- ارتقاء سطح آموزش در مدارس محله خصوصاً در بخشهایی که با کمبود نیروی انسانی مواجهند
- حفظ فعالیتهای تجاری موجود و نیز شرکتها در محله و جذب فعالیتهای جدید در این زمینه
- کمک به اشتغال گروههای آسیب‌پذیر
- اجرای پروژه‌های بزرگ در محله

■ تأمین مسکن مناسب با هر نوع بودجه

اهداف:

- نوسازی مسکن‌های اجاره‌ای
- تسهیل مالکیت
- کمک به ایجاد مسکن‌های تعاونی
- ایجاد مکانیسم‌های حمایت‌کننده از پروژه‌های تولید مسکن در محله

▪ ایجاد خدمات با قابلیت دسترسی عمومی (ورزشی، تفریحی، تجاری و...)

اهداف:

- تهیه یک برنامه پویا به صورت مشارکتی در زمینه‌های تفریحی، ورزشی و فرهنگی
- کمک به توسعه اجتماعی خردسالان و جوانان از طریق تعریف فعالیت‌های فرهنگی و هنری
- ایجاد کاربری‌های قابل دسترس برای همه در زمینه ورزش و فرهنگ و تفریح
- ایجاد یک محور تجاری قوی

▪ مشارکت قوی ساکنان محله و امکان جذب مشارکت از بیرون

اهداف:

- ایجاد یک شبکه وسیع از شهروندان
- تأمین اطلاعات مورد نیاز شبکه‌های موجود
- تسهیل مشارکت مردم به عنوان پایه و اساس مدیریت محله

نکته‌ای که نباید از آن غافل شد این است که دستیابی به اهداف یاد شده، مستلزم یکپارچگی و مشارکت تمام گروه‌های ذی‌نفع و ذی‌نفع می‌باشد، از جمله تصمیم‌گیرندگان، منتخبین مردم، سازمان‌ها و شرکت‌های داخل و خارج از محله، شهروندان و... بدین منظور طرح مشارکتی تهیه و بودجه‌ای به آن اختصاص داده شد. طبق اهداف تدوین شده، پروژه‌هایی تعریف شد که بخش قابل توجهی از آنها تاکنون اجرا شده و یا در حال اجرا هستند.

نتیجه‌گیری

از آنجا که مشکلات بافت‌های شهری، اغلب چند بعدی است، حل آنها نیازمند برنامه‌ها و اقدامات گوناگونی است که هریک بر جنبه‌ای خاص تأکید دارد. طبق تجربیات بدست آمده، رویکرد موردی و یک بعدی به بافت‌های شهری چندان کارساز نیست. بنابراین مداخله در این بافت‌ها باید در تمام ابعاد کالبدی، اجتماعی، اقتصادی و... انجام گیرد. علاوه بر این، از آنجا که بافت‌های مسأله‌دار شهری دارای ویژگی‌های خاص و متفاوتی با یکدیگر هستند، مداخله در آنها مستلزم به کارگیری روش‌های گوناگون و متناسب با هریک است.

نکته‌ای که در مداخله در بافت‌های شهری بسیار حائز اهمیت است، مشارکت مردمی است. هرگونه مداخله در بافت‌های زنده شهری، بدون مشارکت ساکنان به معنای واقعی آن، یعنی شرکت فعال شهروندان در حیات مدنی خویش، در همه ابعاد اقتصادی-اجتماعی، سیاسی و نیز همکاری چندسویه بین بخش دولتی، بخش خصوصی و بخش عمومی یعنی مردم و نهادهای مردمی به نتیجه نمی‌رسد (هنرور، ۱۳۸۰، ۲۵). تنها با در نظر گرفتن این موارد است که مداخله در بافت‌های شهری، می‌تواند به نتایج مطلوب دست یابد.

منابع

- هنرور، نیلپر (۱۳۸۰) "بررسی تحول قطعه‌نامه‌های مرمت شهری در ایران"، هفت شهر، شماره ۳، صص ۲۵-۲۳.
- www.tamarackcommunity.ca/downloads/trail_builders/stmichel_actionplanf.pdf